

הארץ

פראנס לבה־נדב לא הצליחה לצאת אל הנופים והחליטה לבנות אותם על השולחן בביתה

שם התערוכה החדשה של הצלמת פראנס לבה־נדב, "אין כלום מאחורי האופק", מטעה. רק צריך לשים לב לפרטים בתצלומים שבהן ארגנה את הטבע מחדש

עקוב

גלעד מלצר

2023, 04 בינואר, 10:14

יותר מ-25 שנים מצלמת פראנס לבה־נדב מצלמת את המרחב הישראלי, נופי טבע, ארכיטקטורה, חצרות, רחובות (כתבתי לה טקסט לספר האמן שהתמקד ברחוב אלנבי), מראות שנשקפים בזמן נסיעה ברכבת, וכפי שהזכרתי לפני כמה שבועות, ביחד עם דרורה דומיני, תיעוד של מאות אנדרטאות ברחבי הארץ.

בסוף שנת 2019, הצלמת לבה־נדב עשתה את מה שהיא נוהגת לעשות. לשוטט ולהתבונן. לאסוף דימויים, מראות, מבנים. אלו היו ימי החורף הראשונים, כך שבחצרות ובגנים הצטברו עלי שלכת, ענפים יבשים, שלכת אחרונה של סתיו. בעבר (2008–2010) היא כבר צילמה אותם לסדרה "נשורת". הפעם היא ליקטה והביאה אותם לסטודיו.

כמה חודשים אחר כך פרצה מגפת הקורונה, ואיתה הסגרים, ההסתגרות בדלת אמות. אם לבה־נדב לא יכולה לצאת אל הנופים, הנופים ייבנו ויצולמו על השולחן. שם התערוכה החדשה שלה, "אין כלום מאחורי האופק", מטעה, כמו לא מעט אלמנטים ב-13 התצלומים שהיא בחרה עם האוצרת נועה בן־נון מלמד. מטעה כי יש די והותר, רק צריך לשים לב לפרטים, להחלטות, לרמזים, להבדלים המינוריים בתוך הסדרות.

הסדרה יוצרת צומת של כמה מסורות ופרקטיקות. כמו שניים מהנושאים המרכזיים של הצילום — דיוקן ונוף — גם שורשיו של ז'אנר הטבע דומם בציור. התצלומים מצליבים בין השם העברי, לבין השם הלועזי nature morte, ואפילו השם באנגלית still life. פיסות הטבע שנאספו אכן קפואות, מתות, שאריות דוממות של חיים שהיו ואינם. נדב־לבה כבר צילמה בעבר אובייקטים מבודדים בסדרה "הצד האחר של הפומפיה" (2007), אלא שהפעם את מקומם של החפצים הביתיים תופסות "פיסות" טבע בעזרתן היא מפגישה בין תצלומי נוף למה שקרוי צילום שולחני. הצילום השולחני עצמו קשור לבניית

מודלים, לפיסול במידות קטנות, למיצב. כל תצלום לא רק מבויס ומתוכנן, הוא קודם כל מלאכת הצבה, בנייה ופיסול. במבט ראשון התצלומים שלא עברו עיבוד פוטושופי נדמים כנופים באזורי חוף, מדבר, דיונות. עץ בודד, קרח, בסערה. ענפים בסופה. עץ זקוף ולידו מערום שלג.

אלה כאמור כמעט־הטעיות עין. חוץ מענף ירוק בודד באחד התצלומים, אלו שאריות מתות, נשר, שלכת, זרעים וזרדים. כמעט, כי בכל תצלום טמון רמז לכך שמדובר בהבניה, בקונסטרוקט מבויס. פעם זה החריצים והקילופים של אותו אופק שמעבר לשולחן, כלומר הקיר בגוני קרם־לבן, ופעם זו הזווית החשופה של השולחן שמסגירה שלא מדובר בחוף ים. השיא מופיע בעבודה שמצולמת מזווית ומרחק שמראים בבירור: האדמה, החול, הדיונה אינם אלא משטח פורמייקה של שולחן שהודבק על עץ לבוד, כלומר על שבבים מודבקים. כלומר הטעיית עין על תרמית חומרית, חיקוי על חיקוי, ועליו קליפות דקל שבעצמן נראות כמו פרוות של חיות. ושוב לא. טבע מת ומזויף, מודבק, מוצב ומצולם להיראות כמו. לא הדבר עצמו, רק כמו. כמו חיות מתות, כמו עצים ברוח, כמו נוף, חוף, טבע.

המהלכים הללו של צילום נוף משוחזר, מפוברק על שולחן, אינם חדשים. הצלם האמריקאי דייוויד לווינתאל עשה מזה קריירה, והוא לא לבד. אבל לבה־נדב אינה משחזרת סצינות ולא בונה תיאטרון. היא משאירה את מה שעל השולחן באזור הדמדומים שבין טבע לתרבות, וחשוב מכך בין הפעולה הבסיסית של הצילום כלוכד מציאות לבין האמנות. זה בולט במיוחד בהצבה של שלושה תצלומים בתוך הפרויקט שפועלים כסדרה עצמאית. הם קטנים יותר ותלויים בנפרד, ברצף שמאפשר לראות שההיבטים המרכזיים הם קומפוזיציה, והמתח שבין מה שבחזית, לבין הרקע האוטם, הקיר. על ידי הסתה פשוטה של גובה ומרחק, החיתוכים שבין "האדמה", כלומר השולחן ומה שעליו, לבין "השמים", קו האופק בין שני גוונים של לבן, יוצרים מלבנים רותקואיים, בגוונים הכי הפוכים לפלטת הצבעים של הצייר האמריקאי הדגול. על השולחן ולפני הקיר, בין המלבנים, הנשורת סודרה כמו שירה של פרפרים, גווייה של ציפור, שלד של חרק ענק, כמו מנחה או משחק ילדים מורבידי. Nature morte כפול, זה של העלים והנבגים, וזה של החיות.

שני תצלומים חריגים בתערוכה. הם כהים ואין בהם אלמנטים מסודרים, ולמעשה הם היחידים שלא בומו, לא נבנו כסט, אלא תצלומים ישירים. אלה חלונות בלובי הבניין שבו שוכן הסטודיו שלה ועליהם, כך במקור, התזת חול עם דוגמה של עלים. שניהם מהווים נקודה הפוכה לכל מה שלבה־נדב ביצעה בסטודיו. ואולי לא, כי גם אי אז בשנות ה-40 כשהבניין נבנה מישהו רצה שאת פני הבאים מן החוץ פנימה יקבלו דוגמאות מלאכותיות של טבע דומם. בין אם בציור, בעיצוב ובארכיטקטורה, או בצילום החכם של לבה־נדב, התשוקה להתבונן בטבע, להביא מזכרות ממנו, לארגן אותן מחדש, לא נפסקת.

פראנס לבה־נדב, "אין כלום מאחורי האופק", אוצרת: נועה בן־נון מלמד. גלריה מנשר, דוד חכמי 18, תל אביב. ראשון עד חמישי 11:00-10:00, שבת 14:00-11:00. עד 21.1

לחצו על הפעמון לעדכונים בנושא:

אמנות

